

Стереотипи Гендерні аспекти спілкування

Стереотип

- утворене від грецьких слів **στερεός** – **твердий** і **τύπος** – відбиток, спало на соціально-психологічний лексикон з видавничої справи.
- Так називалися друковані форми, що використовувалися для багаторазового відтворення тексту. Близькими за змістом є і інші поліграфічні поняття – кліше, штамп.

Стереотип

- – це стійке уявлення про риси, властивих певним соціальним групам, яке переноситься на всіх її представників

Уолтер Липпман

**▣ PUBLIC OPINION
1922**

Наприклад

- ▣ зустріч з **високим китайцем** лише переконує жертву стереотипу у тому, що вся решта китайців – маленького зросту. Стереотип може змінитися і бути перенесений на іншу групу населення

ОСНОВНІ ОЗНАКИ СТЕРЕОТИПУ

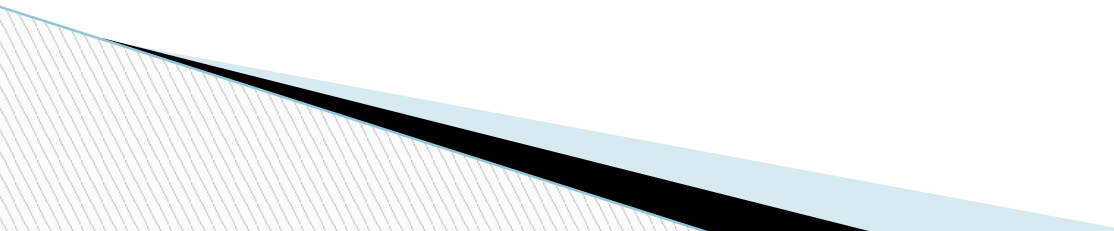
- ▣ **По-перше**, стереотипи завжди простіші, ніж реальність.
- ▣ **По-друге**, стереотипи люди набувають (від знайомих, засобів масової інформації і ін.), а не формулюють їх самі на основі особистого досвіду.
- ▣ **По-третє**, всі стереотипи помилкові, більшою чи меншою мірою. Завжди вони приписують конкретній людині межі, якими вона зобов'язана володіти лише через свою приналежність до певної групи.
- ▣ **По-четверте**, стереотипи дуже живучі. Навіть якщо люди переконуються у тому, що стереотип не відповідає дійсності, вони схильні не відмовитися від нього, а стверджувати, що виключення лише підтверджує правило.

Упередження

- ▣ – це ірраціональне, негнучке ставлення до цілої категорії людей. Можливі і позитивні упередження, але звичайно упередження являє собою негативні почуття – антипатію, ворожнечу, або навіть страх.

Дискримінація

- пов'язана із свавільною відмовою у привілеях, престижі та владі тим членам меншин, чия кваліфікація є такою ж самою, як і у членів домінантної групи.

- Упередження необов'язково поєднуються із дискримінацією; тому що міжособові стосунки не обов'язково будуються на єдності ставлень та дій.
 - У повсякденній промові терміни «забобон» і «дискримінація» часто взаємозамінні.
 - **Забобоном** вважається **упереджене** відношення до членів іншої групи.
-

- У 1948 році Загальна декларація прав людини заборонила всі форми расової й іншої дискримінації.
- Дискримінація заборонена у багатьох міжнародних документах з прав людини і в Лісабонській угоді, що заміняє Конституцію ЄС.
- Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (ст.1) Набула чинності 4 січня 1969 р., для України – 7 квітня 1969 р.

- Дискримінація має дві основні форми:
- - правова (de jure), закріплена в законах;
- - неофіційна (de facto), що укоренилася в соціальних звичаях.

Дискримінація de facto

- ▣ має місце в ситуаціях, де домінує група людей, що користується перевагами стосовно меншості. Дискримінацію de facto знищити не просто.
- ▣ Дискримінація de facto звичайно існує тривалий час, тому що вона міцно пускає коріння у звичаї або інститути товариства. Дискримінація етнічних груп є основним джерелом політичних конфліктів і сецесії (виходу із складу держави).

Дискримінація *de jure*

□ може бути знищена шляхом зміни законів

Види дискримінації:

- Пряма

- Непряма

Пряма дискримінація

- ▣ характеризується як намір дискримінувати особу чи групу
- ▣ **Наприклад**, бюро з працевлаштування відкидає претендента певної національної ознаки (єврея, цигана та ін.) або житлова компанія не продає квартири для осіб «кавказької національності».

– Непряма дискримінація

- ▣ зумовлена впливом політики або конкретних заходів: це відбувається тоді, коли формально нейтральні правила, критерії або практика ставлять де-факто особу або осіб певної меншини у не вигідне становище у порівнянні з іншими.
- ▣ **Наприклад**, мінімальний критерій росту для певної професії (завдяки чому серед заявників може бути виключено набагато більше жінок, ніж чоловіків);

Толерантність

- вважається ознакою високого духовного та інтелектуального розвитку індивідуума, групи людей, усього суспільства в цілому.

- Генеральною конференцією ЮНЕСКО 1995 р. була прийнята **Декларація толерантності**.
- Відповідно до Декларації принципів толерантності,
- *«Толерантність означає повагу, прийняття і правильне розуміння багатого розмаїття культур нашого світу, наших форм самовираження і способів прояву людської індивідуальності... це гармонія в різноманітті, це чеснота, яка робить можливим досягнення миру і сприяє заміні культури війни культурою миру... У своєму житті ми спілкуємося з представниками різних національностей, культур, світів, соціальних верств... тому треба вміти поважати культурні цінності як свого народу, так і представників іншої культури, релігії, навчитися знаходити точки дотику»*

Толерантність як якість особистості

- допомагає людині адаптуватися в іншому середовищі до несподівано нових для нього умов життя. Люди, що не мають цієї якості, виявляють категоричність, нездатні до змін, яких вимагає від нас життя.

Квітка толерантності

Толерантність

Прощення

Співробітництво

Повага людської гідності

Милосердя

Терпимість

Прийняття інших
такими як вони є

Повага прав
інших

Співпереживання

Значення слова «толерантність»

- **Іспанською** це означає здатність визнавати відмінні від власних ідеї або думки;
- **французькою** – ставлення, за якого допускається, що інші можуть думати чи діяти інакше, ніж ти сам;
- **англійською** – готовність бути терпимим, поблажливим;
- **китайською** – дозволяти, сприймати, бути великодушним щодо інших;
- **арабською** – прощення, поблажливість, м'якість, милосердя, співчуття, прихильність, терпіння, прихильність до інших;
- **російською** – здатність терпіти щось і від когось (бути витриманим, витривалим, стійким, вміти миритися з існуванням будь-чого і будь-кого).

- Таким чином, не існує абсолютно толерантних та абсолютно інтолерантних людей. Так само в сучасному світі немає прикладів абсолютно толерантних суспільств, оскільки людство так і не виробило імунітету проти інтолерантності. Сьогодні важливо, чи є в нас прагнення до толерантних відносин, бажання повноцінно реалізувати свої здібності, спираючись на стійкі життєві позиції, цінності та ідеали.
- Чому толерантність настільки актуальна в наш час? Тому, що ми часто чуємо такі слова, як «біженець», «жертва насильства», «екстремізм», «конфлікт», «агресія», «тероризм»; тому, що у підлітковому та молодіжному середовищі спостерігається катастрофічне поширення всіляких форм антигромадської поведінки; тому, що зростає кількість антигромадських молодіжних організацій радикального спрямування.

Ксенофобія

- від грецьких слів *xenos* (ксенос) – «чужинець», «незнайомець», та *phobos* (фобос) – «страх»
- неоднозначний термін на позначення певного стану людини, що виявляється у нав'язливому страху щодо чужинців чи просто чогось незнайомого або страх перед чужоземцями та ненависть до них.
-

Ксенофобія

- Уперше зустрічається у словнику Вебстера, виданого 1841 р. у США.
- **Головним об'єктом ксенофобії** завжди були незнайомці або чужинці (xenos – сторонні, іноземці).
- Причини : історично так склалося, що поява чужинців зазвичай не віщувало нічого доброго, оскільки всі вони претендували на поля і пасовища, на майно, на дружин. У кращому випадку їхній вплив був неруйнівним і нерідко змінював усталений спосіб життя.

Дві основні форми ксенофобії

1. Спрямована на групу всередині суспільства, яку вважають чужою і шкідливою для суспільства, наприклад, нові іммігранти, біженці, трудові мігранти, євреї, цигани, гомосексуалісти.
2. Об'єктом є переважно культурні елементи, що вважаються чужими.

- ▣ Усі культури зазнають чужоземного впливу, але культурна ксенофобія є часто вузькоспрямованою на певні прояви такого впливу, наприклад, поширення нетрадиційної для певної країни релігії.

ксенофобія

- ▣ З точки зору біосоціології є суспільною проекцією інстинкту самозбереження певної національно-економічної формації.
- ▣ Незначні прояви ксенофобії є цілком природними і нешкідливими для суспільства загалом, але таке твердження дехто піддає сумніву.

Расизм

□ у загальному значенні розглядають як одну із форм ксенофобії – віри в те, що об'єкт ворожості є чужим.

Расизм

- – світогляд, а також політичні теорії і практики, що ґрунтуються на расовій дискримінації, на уявленні про поділ людей на біологічно різні групи (раси) на основі видимих особливостей зовнішнього вигляду, як-от: колір шкіри, структура та колір волосся, риси обличчя, будова тіла тощо і різному ставленні до людей та їх спільнот залежно від їх приналежності до цих груп (рас).

- Згідно з расистськими теоріями, люди різних рас розрізняються за соціально-біологічною поведінкою.
- Тобто до зовнішніх ознак «прив'язуються» важливі психологічні, розумові та фізичні особливості або роблять антинаукові, неправдиві узагальнення на зразок: «усі лінівi», «усі жадібні» тощо.
- Ця різниця, як стверджують послідовники расистських теорій, зумовлена механізмами спадковості і не зникає повністю у результаті виховання, соціалізації та інших культурних процесів

Расова дискримінація

- означає будь-яке розрізнення, виняток, обмеження чи перевагу, засновані на ознаках раси, кольору шкіри, родового, національного чи етнічного походження, метою або наслідком яких є знищення або применшення прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній чи будь-яких інших галузях суспільного життя.

Гендерні стереотипи

До 60-х рр. психічні або поведінкові властивості, котрі ймовірно відрізняють чоловіків від жінок, називали статевими властивостями або відмінностями.

У сучасному розумінні термін **ґендер** був уведений у науковий обіг американським психоаналітиком **Робертом Столлером**

Гендер

- ▣ (англ. gender – стать, від лат. genus – рід) –
- ▣ **Біологічна** стать — комплекс контрастуючих генеративних ознак представників одного виду
- ▣ **Соціальна** **стать** — комплекс соматичних репродуктивних, соціокультурних і поведінкових характеристик, що забезпечують індивіду особистий, соціальний і правовий статус чоловіка та жінки

Гендерні відмінності

формуються у процесі соціалізації – навчання ролі чоловіків і жінок, який відбувається від перших днів народження до статевозрілого віку, і меншою мірою – пізніше.

На це впливають сімейне виховання, школа, взаємодія з іншими дітьми та ігрова активність. Розуміння відмінностей між статями формується починаючи приблизно з двохрічного віку.

- Гендерна система функціонує через ряд стереотипів – стандартних моделей поведінки, які напрацьовані у суспільстві і базуються на відповідному тлумаченні понять «чоловіче» і «жіноче»

Гендерна ідентичність

усвідомлення індивідом себе як представника даної статі, відчуття свого жіночого, чоловічого або андрогінного тіла, усвідомлення своєї приналежності до чоловічої, жіночої або якоїсь іншої статі у соціальному контексті.

Гендерна ідентичність не є автоматичною надбудовою над біологічною статтю, вона поетапно формується в особистості у ході виховання та соціалізації

***ТРИ УМОВНІ ГРУПИ
ГЕНДЕРНИХ
СТЕРЕОТИПІВ:***

Перша група стереотипів

базується на відповідних уявленнях про психологічні риси та якості особистості чоловіків та жінок.

Згідно з цими стереотипами чоловіки та жінки є протилежностями.

Чоловікам приписується активне, творче начало, здатність вирішувати проблеми, застосовувати розвинуте логічне мислення та власну компетентність.

Жіноче начало – природно-репродуктивне і тому жінка повинна бути покірною, залежною, емоційною.

Друга група стереотипів

- В основу покладені соціальні начала. Дана група стереотипів закріплює **професійні ролі чоловіків і жінок.**
- Для жінки головними є ролі сімейні (жінка, мати, господарка), а для чоловіків – ролі професійні

Третя група стереотипів

- стандартизовані уявлення, які пов'язані з **відмінностями у змісті праці – жіночої та чоловічої**.
- Місце жінки – у сфері виконавчої та обслуговуючої праці, чоловіка – у сфері інструментальної праці, тобто творчої.

Лінгвістичний аспект гендеру

охоплює дві групи проблем:

- ▣ **1) аналіз мови з погляду відображення в ній статі(номінативна система, лексикон, синтаксис, категорія роду тощо);**
- ▣ **2) комунікативна в цілому та мовленнєва зокрема поведінка чоловіків та жінок.**

▣ Знання гендерних особливостей спілкування дозволяє уникати комунікативних невдач, сприяє досягненню взаєморозуміння чоловіків і жінок, дає можливість виявити гендерні стереотипи, відповідає потребам криміналістичної експертизи тощо

Комунікативна поведінка

- ▣ сукупність норм і традицій спілкування народу, які визначаються культурою суспільства, екстралінгвістичною ситуацією, індивідуальною культурою індивіда та його приналежністю до певної групи – професійної, гендерної, соціальної, вікової

- Вплив соціальної статі на вербальну й невербальну комунікацію дав можливість говорити про існування **гендерлектів** (за аналогією з діалектами) – чоловічого та жіночого мовлення

□ Чоловіча мова часто розглядається як норма, а жіноча – як відхилення від неї.

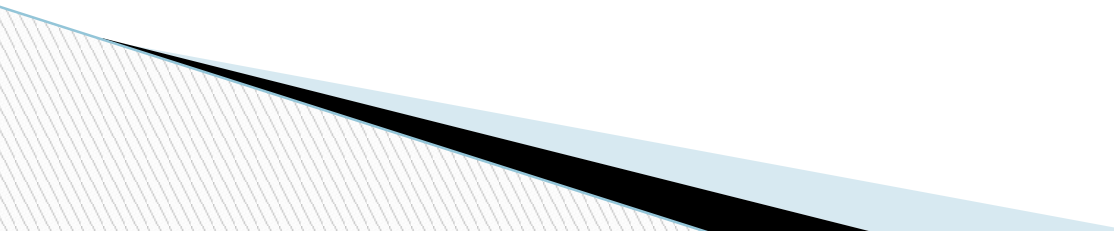
▣ ПСИХОЛОГІЧНА НАУКА ДАЄ ПІДСТАВИ СТВЕРДЖУВАТИ, ЩО

- ▣ існують і почуття, які переживають тільки жінки або тільки чоловіки;
- ▣ є думки, які формуються у свідомості тільки жінки чи тільки чоловіка, а отже, є відповідний цим настановам вибір мовних засобів, природний для одних і необов'язковий для інших

▣ У формуванні чоловічого й жіночого стилів спілкування важливу роль відіграє свідомість людей, що знаходиться під впливом гендерних стереотипів

▣ *Від самого народження у процесі взаємодії зі своїм оточенням дитина змушена опановувати роль чоловіка або жінки. Дівчатка та хлопчики виростають у різних світах, граються в різні ігри*

▣ *Маскулінність і фемінність не протилежні, а взаємопов'язані категорії, отже, межа між чоловічою та жіночою мовами є умовною й легко долається.*

Не існує такого поняття, як чоловіча або жіноча мова.

Є два основні стилі спілкування, що асоціюються з чоловічою або жіночою мовленнєвою поведінкою— маскулінний та фемінний, і **вибір одного з них визначається не статевою приналежністю, а гендерною самоідентифікацією особистості**

▣ ЦІ ВІДМІННОСТІ СТОСУЮТЬСЯ

▣ 1

- ▣ комунікативної поведінки загалом та виявляються в типових стратегіях і тактиках ведення розмови, виборі тем спілкування та способів досягнення успіху в ньому, ступені впевненості, ввічливості та кооперативності висловлювання тощо.

▣ 2

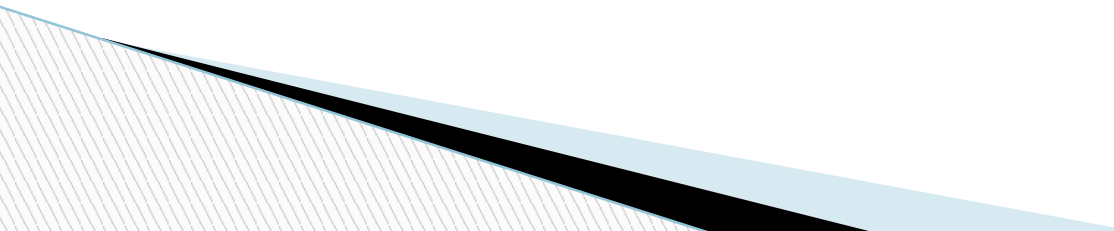
- ▣ всіх рівнів мови: фонологічного, лексичного, граматичного

Типовий чоловік

- ▣ агресивний, заповзятливий, незалежний, домінує, має ділові навички, легко приймає рішення, приховує емоції.

Мета комунікації

- Спілкування для чоловіків – це засіб вирішення проблем, що виникають, а
- мовлення вони використовують переважно задля отримання інформації та самоствердження.
- Для них основне – повернути до себе увагу й підтримувати її, демонструючи власні знання та інформованість.
- Ці глибинні інтенції рідко усвідомлюються мовцями, але активно впливають на сценарій чоловічої мовленнєвої поведінки

- Уявлення про спілкування чоловіків закріпилося у виразах «чоловіча розмова», «поговорити по-чоловічому» (пор.: бабські розмови, бабські плітки).
 - Поняття чоловічої розмови стосується перш за все її тематики, яка відображає гендерні переваги.
-

- Чоловіки між собою люблять говорити про техніку й технічний прогрес, навіть не маючи до цього професійного відношення. Обговорення техніки з адресатом часто пов'язане зі світом захоплень та хобі чоловіків. Авто, мотоцикли, знаряддя для рибальства, зброя, комп'ютерні ігри, музика, спорт (неповний перелік подібних тем).
- Значне місце в розмовах чоловіків посідає тема жінок (в основному обговорюються їх зовнішність і поведінка) та стосунків

- Тема здоров'я потрапляє у розряд пріоритетних тільки з віком (улюблену тему жінок – власну зовнішність – чоловіки не часто схильні обговорювати).
- Не люблять представники сильної статі спілкуватися на побутові теми, оскільки навіть гарний сім'янин вважає домашню діяльність чимось другорядним, важким, зайвим, а отже, не вартим розмов

- ▣ Чоловікам притаманна однолінійність спілкування, зосередженість на одній темі. Більш того, особливістю багатьох із них є так звана психологічна глухота: розмовляючи, чоловіки не звертають уваги на те, що відбувається поруч і можуть не реагувати на репліки, що не пов'язані з темою бесіди.
- ▣ При цьому вони більше уваги звертають на суть висловлювання, деталі їх мало цікавлять, тому чоловіки не говорять більше, ніж потрібно для передачі основної інформації. Думки свої вони виражають прямо, логічно, крок за кроком вибудовуючи висловлювання, тому їх дратує жіноча звичка говорити натяками та про другорядне.

Найчастіше чоловіки вдаються до таких прийомів

- ▣ багатослів'я (говорять більше й довше),
- ▣ контроль теми (уникають неприємних тем; не відступають від основної або, навпаки, замінюють її; ігнорують коментарі),
- ▣ перебивання співрозмовника, відсутність реакції на його мовлення або її неадекватність, мовчанка тощо.
- ▣ Усі ці засоби дають можливість маніпулювати іншою особистістю, стверджуючи власну незалежність та маскулінність, соціальний статус

▣ Чоловіки власну думку висловлюють безапеляційно, більш категоричні у формулюваннях, а в діалогах схильні оспорювати твердження партнера, виражати незгоду.

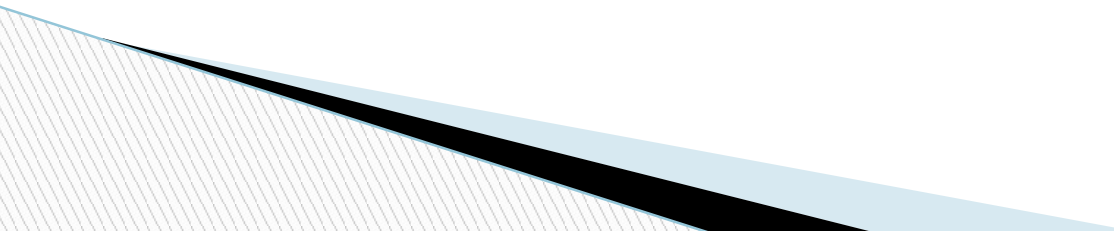
▣ ЧОЛОВІКИ

- ▣ всіляко намагаються продемонструвати власну компетентність, довести правоту, дати пораду, тому їх манера спілкування більш конфліктна й агресивна.

▣ ЖІНКИ

- ▣ в цьому відношенні більш поступливі, для них основне – контакт зі співрозмовником, який досягається у діалозі

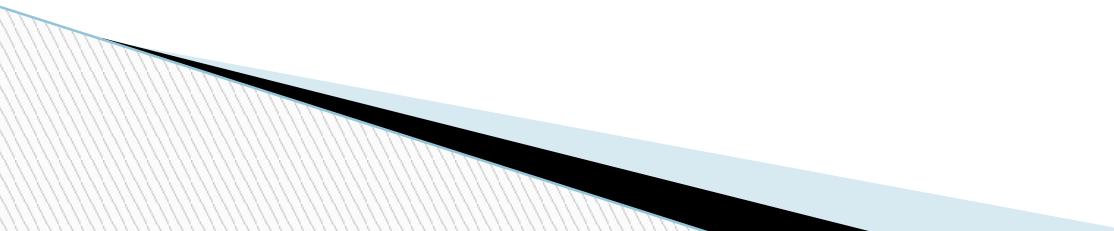
▣ ЧОЛОВІЧИЙ СТИЛЬ СПІЛКУВАННЯ

- ▣ характеризується також емоційною стриманістю, бо для них важливішим є зміст спільної мовленнєвої діяльності, а не симпатії до партнера.
 - ▣ У той же час негативні емоції – гнів, роздратування, невдоволення, обурення – прерогатива чоловіків.
-

В українській культурі

- Є фактор виховання, який проголошує, що жінка у вияві негативних активних емоцій повинна бути більш стриманою, ніж чоловік.
-
- З іншого боку, чоловіки вихованням обмежені у вияві пасивних емоцій – болю, образи, печалі, захвату («Не плач, ти не дівчинка»)

ЖІНОЧИЙ ГОЛОС

- ▣ більш мелодійний,*
 - ▣ може передавати більше нюансів почуттів, тому жінки частіше виражають свої емоції за допомогою інтонації(чоловіки віддають перевагу лексичним засобам).*
-

Чоловічий голос

- за рахунок більш широкого діапазону та сили звучить вагомо й категорично, цьому сприяють деякою мірою темп мовлення (повільніший за жіночий) та триваліші паузи.*

В ЧОЛОВІЧОМУ МОВЛЕННІ

- менше зустрічається вигуків (жінки за їх допомогою передають емоції, найчастіше уживаючи багатозначне **Ой!**);
- фативів-процесивів – елементарних сигналів уваги (**ага, угу, так**), якими жінки активізують і стимулюють розмову;
- модальних слів, що свідчать про невпевненість мовця (**мабуть, по-моєму**)

▣ ЧОЛОВІКИ

- ▣ менше вживають і слів зі зменшуваль-но-пестливими **суфіксами-очк-, -ечк-, -еньк-** тощо. Подібні форми в чоловічому мовленні зустрічаються тільки тоді, коли йдеться про маленьких дітей чи близьких людей або коли описуються маленькі розміри чогось.

▣ ЖІНКИ

- ▣ використовують демінутиви для емоційної передачі своїх багатогранних відношень з довкіллям

Синтаксичними рисами чоловічого мовлення є

- Розгорнуті висловлювання, складні синтаксичні конструкції,
- переважне вживання повних речень та активних конструкцій,
- експліцитне вираження імперативів

Порівняйте:

чоловіче «**Закрий вікно**» і жіноче «**Мені холодно**» в одній і тій же комунікативній ситуації.

- Менше чоловіки вживають питальних речень типу «**Ви так вважаєте?**», «**Ви згодні?**», оскільки більш впевнені в собі та не переймаються реакцією співрозмовника.
- Репліки-реакції (**так, ні, ну**) у мовленні чоловіків рідко використовуються як актуалізатори ведення діалогу, запрошення

Типовими для лексикону чоловіків є

- слова, **пов'язані зі стереотипно чоловічими темами**. Фактор професії теж впливає на мовлення чоловіків, що призводить до активного функціонування навіть в невимушеному спілкуванні професійної термінології.
- Загалом, чоловіки при виборі лексичних одиниць **більше уваги приділяють точності найменування**
- (за винятком назв кольорів та їх відтінків, що їх розрізняють жінки: лавандовий, маренго, сіро-бежевий тощо

Лексико-стилістичні розбіжності в мовленні чоловіків та жінок

- ▣ Обмежені у вживанні слова (неологізми, архаїзми, діалектизми) частіше зустрічаються в мовленні чоловіків

Чоловічій мові

- властива загальна тенденція до використання експресивних, зазвичай стилістично низьких засобів– вульгаризмів, табуованої лексики, інвективів.
- Це пояснюється тим, що чоловіки хочуть відповідати стереотипам маскулінності (виглядати круто, як говорять у народі), тому вони часто нехтують етичними нормами суспільства.

Інвективи, матірні слова – це чоловічий код, що виник у чоловічому колективі.

Жінки вдаються до подібної лексики переважно у стресовому стані або демонструючи невимушеність спілкування та психологічну розкутість.

- Гендерні відмінності виявляються не тільки у вербальному спілкуванні, але й у невербальному.

Мова тіла

- ▣ Жести у чоловіків та жінок переважно різняться формою реалізації: у перших вони більш різкі та чітко виявлені.
- ▣ Говорячи неправду, людина може потирати віко, але чоловіки роблять це енергійно, а жінки – дуже делікатно, проводячи пальцем під оком.
- ▣ Однак існують і специфічні чоловічі та жіночі жести. Почісування потилиці, потирання рук або підборіддя, удар кулаком по столу більш притаманні чоловікам.

- ▣ *Мовлення чоловіків – орієнтоване на домінування, мова жінок орієнтоване на підпорядкування.*
- ▣ ***Чоловіки ніби намагаються зайняти максимум простору, продемонструвати свою значущість та розкутість***

- Вираз чоловічого обличчя практично не змінюється, тоді як жінка встигає декілька разів його змінити.
- Крім того, чоловік, якщо й виражає емоцію (страх, відразу, здивування, радість), то її за маловиразними мімічними виявами дуже важко розпізнати

- ▣ *Мотивація використання посмішки різна: Жінки посміхаються не тільки, щоб виразити почуття щастя, задоволення, радості, але й задля встановлення контакту.*
- ▣ *Чоловіки використовують сміх ще й для маскуванню негативних емоцій – роздратування, страху, зніченості. У цьому виявляється дія стереотипу «приховувати справжні почуття – це по-чоловічому»*

- ▣ Прямий довгий погляд є для чоловіків сигналом агресії, ненависті, бажання принизити. Типово маскулінним є і так званий «погляд, що роздягає», він свідчить про сексуальну енергетику та пристрасть.
- ▣ Дивлячись так на жінку, чоловік свідомо порушує норми поведінки, виставляючи себе невихованим нахабою. Але він таким чином самозатверджується й реалізує стереотип «чоловік – хазяїн ситуації»

- Чоловіча й жіноча мови, можуть суттєво відрізнятися. Невраховання цих відмінностей може призвести до непорозумінь у спілкуванні, до комунікативних невдач, а то й до конфліктів.

Реакція на стрес

- ▣ **Чоловік**, опинившись у стресовій ситуації, частіше вважає за краще зануритися у мовчання, тому неадекватно реагує на жіночі питання: «Що трапилось?» та «У тебе неприємності?».
- ▣ **Жінка**, переповнена емоціями, особливо негативними, знаходить розрядку в тому, щоб виговоритися та отримати співчуття. Чоловіки, не розуміючи цього, починають давати поради, підказувати різні варіанти вирішення проблеми і виглядають в очах жінок емоційно холодними особистостями

Чоловіки

- ▣ *схильні приймати підтримуючі сигнали (кивання головою, уживання частки «так» і питальних речень), які для жінок є лише засобом заохочення та підтримання розмови і сигналом своєї включеності в неї, за позитивну позицію слухача та підтримання позиції оповідача щодо змісту повідомлення.*

Жінки

- ▣ **більше уваги звертають на почуття і не визнають елементарних мовних рішень, віддають перевагу пошукам прихованого підтексту, прислухаючись до інтонації та «читаючи» мову тіла.**
- ▣ Вони можуть доволі вільно трактувати слова співбесідника, **чути те, що хочуть почути**: букет квітів, привітну посмішку, комплімент від добре вихованого чоловіка сприймати як свідчення кохання чи, принаймні, особливого ставлення до себе